

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 10, 2016 [Назад](#) [Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 310.101.52. (477.64)

*Н. Г. Фатюха,
к. е. н., доцент кафедри фінанси і кредит
Д. С. Чеберко,
магістрант ФЕУ-121,
Запорізький національний технічний університет*

СТАТИСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ВИТРАТ І РЕСУРСІВ НАСЕЛЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

*N. G. Fatiukha,
Candidate of Economic Science, associate professor, associate professor of finance and credit
D. S. Cheberko,
mahistrant group FEU-121
Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya*

STATISTICAL STUDY OF CHARGES AND RESOURCES TOPOPOPULATIONS OF ZAPORIZHZHYA AREA

У статті досліджено обсяги, динаміку та структуру витрат і ресурсів домашніх господарств Запорізької області з метою формування соціальної політики держави.

In the article volumes, dynamics and structure of charges and resources of housekeeping of the Zaporizhzhya area, are investigated with the aim of forming of social politics of the state.

Ключові слова: *доходи, витрати, домашні господарства, сукупні ресурси, витрати на харчування, Запорізька область.*

Keywords: *profits, charges, housekeeping, combined resources, charges are on a feed, Zaporizhzhya area*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Покращення економічного та соціального розвитку населення в країні та її регіонах є одним із головних напрямів політики держави та уряду. Держава має створювати кожному громадянину гарантований рівень соціальної захищеності.

Для комплексного дослідження рівня матеріального добробуту різних соціальних верств населення використані дані вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, які об'єктивно відображають вплив багатьох процесів соціально-економічного розвитку Запорізької області на життєвий рівень домогосподарств (сімей). З цією метою органами державної статистики у 2014р. проведено обстеження 397 домогосподарств області. Дані вибіркового обстеження були розповсюджені із застосуванням математичних методів на всі домогосподарства області.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Статистичному вивченню витрат і ресурсів домогосподарств присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед вітчизняних учених цьому питанню приділяли увагу С. Герасименко, О. Гладун, А. Головач, А. Єріна, Р. Задорожна, В. Захожай, І. Калачова, Р. Кулинич, Л. Лавриненко, Е. Лібанова, І. Манцуров, О. Мірошніченко, М. Огай, О. Осауленко, Н. Парфенцева, В. Попова, М. Пугачова, А. Ревенко, Л. Рождественська, В. Саріогло, Г. Терещенко, М. Туган-Барановський, Л. Черенько, В. Шишкін та ін. Серед зарубіжних науковців окремі аспекти споживання товарів і послуг населенням опрацьовували Л. Вальрас, Дж. Р. Хікс, Г. Г. Госсен, А. Дітон, Е. Енгель, А. Маслоу, К. Менгер, А. Пігу, У. Ростоу, Е. Тоффлер та ін.

Проте, недостатня вивченість цієї проблематики в регіональному розрізі обумовила значущість і необхідність подальших досліджень.

Постановка завдання. За даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств Запорізької області дослідити життєвий рівень населення області, його характеристики за структурою ресурсів та витрат, а також споживання продовольчих, непродовольчих товарів та послуг залежно від рівня матеріальної забезпеченості, наявності в домогосподарствах дітей та за іншими соціально-економічними аспектами.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств чисельність домогосподарств області становила у 2014р. 687,8 тис. (у 2013р. - 688,4 тис., у 2012р. - 689,0 тис.), що склало 4,8% домогосподарств України [1, с.15; 2, с.32]. У міських поселеннях проживало 76,9% домогосподарств, решта – у сільській місцевості. Середній розмір домогосподарства становив 2,47 особи (міського – 2,46 особи, сільського – 2,49 особи).

Найбільш поширеними в області були домогосподарства з двох осіб – 38,0% (у 2013р. – з трьох осіб (33,2%), у 2012р. – з двох осіб (36,9%)). Майже п'яту частину (17,9%) складали домогосподарства з однієї особи (у 2013р. – 19,9%, у 2012р. – 19,5%). Частка багаточисельних домогосподарств (з п'ятих осіб і більше) була найменшою і становила 5,1% домогосподарств області (у 2013р. – 4,1%, у 2012р. – 5,3%).

Частка домогосподарств з дітьми до 18 років становила 35,5% всіх домогосподарств області. Серед них переважна частина (80,1%) мали одну дитину, 19,1% – дві і лише 0,8% домогосподарств мали трьох і більше дітей, що на 1,0 в.п. та на 0,2 в.п. менше, ніж у попередньому періоді.

У 2014 році зменшилась частка домогосподарств, які не мають у своєму складі працюючих осіб, на 4,4 в.п. і склала 25,5% всіх домогосподарств області (в

порівнянні з 2012 роком зменшилась на 3,0 в.п.). У сільській місцевості таких домогосподарств було 34,5%, що менше, ніж у 2013-2012рр. на 11,3 та на 6,0 в.п. відповідно, у міських поселеннях – 22,8% (у 2013р. – 25,1%, у 2012р. – 24,9%). Середня кількість працюючих у розрахунку на одне домогосподарство склала 1,2 особи. Коефіцієнт економічного навантаження на працюючого члена домогосподарства зменшився і склав 2,03 раза (у 2013р. – 2,06 раза, у 2012р. – 2,23 раза). Суттєво відрізняються коефіцієнти економічного навантаження на працюючого члена в міській та сільській місцевостях: 1,96 раза проти 2,29 раза відповідно.

Середньомісячні загальні доходи одного домогосподарства області у 2013р. склали 4484,61 грн., що на 11,8 та на 14,0% більше, ніж у 2013-2012рр. відповідно. Міське домогосподарство отримувало в середньому за місяць 4486,79 грн. (на 9,2% та на 9,3% більше, ніж у 2013-2012рр.), сільське – 4477,29 грн. (більше на 21,4% та на 33,2% відповідно). Рівень середньомісячних еквівалентних загальних доходів (далі – доходи) однієї особи становив 2209,17 грн. та перевищив середньорічний рівень прожиткового мінімуму (1176,0 грн.) в 1,9 раза (Починаючи з 2011р. при розрахунках середньодушових показників, а також показників диференціації населення та домогосподарств за рівнем матеріального добробуту відповідно до сучасної міжнародної практики впроваджено використання шкали еквівалентності. Зазначена шкала є системою коефіцієнтів, яка відображає зменшення мінімально необхідних потреб на одного члена домогосподарства при збільшенні розміру домогосподарства та зміні його складу. В Україні застосовується шкала, за якою першому члену домогосподарства присвоюється коефіцієнт 1, а всім іншим – 0,7.).

Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче прожиткового мінімуму склала 5,9% (у 2013р. – 9,9%, у 2012р. – 7,9%). Серед мешканців міст ця група становила 5,5%, серед селян – 7,2%.

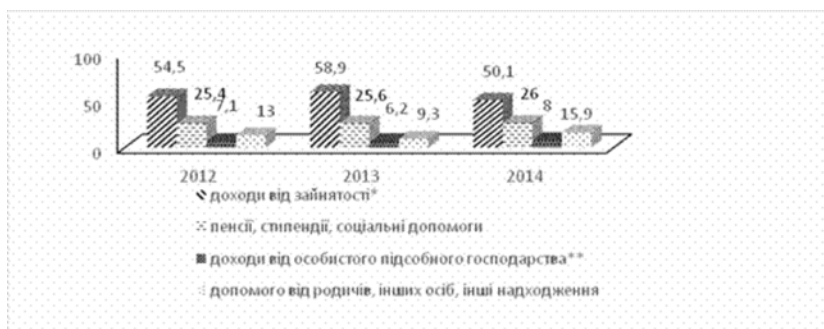
Співвідношення загальних доходів 10% найбільш та найменш забезпеченого населення становило 4,3 раза, у тому числі серед міського населення – 4,2 раза, сільського – 3,9 раза. Мінімальний рівень загальних доходів серед 10% найбільш забезпеченого населення перевищував максимальний серед 10% найменш забезпеченого населення в цілому по області в 2,6 раза, серед міських жителів – у 2,6 раза, серед сільських – у 2,6 раза. Найбільш заможні 20% населення отримували 34,1% усіх загальних доходів. Одним з показників, що характеризує нерівність розподілу загальних доходів є індекс Джині, який по загальних доходах становив 0,227 (0,228 – у міського населення, 0,206 – у сільського).

Свої потреби домогосподарства задовольняли за рахунок ресурсів, які надходили з різних джерел. Середньомісячні сукупні ресурси одного пересічного домогосподарства у 2014р. склали 4679,29 грн. (збільшилися на 14,2% та на 14,0% порівняно з 2013р. та з 2012р. відповідно), міського – 4700,04 грн. (збільшилися на 12,0% та на 9,7% відповідно за роками), сільського – 4610,04 грн. (збільшилися на 22,2% та на 31,7% відповідно за роками). У середньому на одного члена домогосподарства сукупні ресурси становили відповідно 2305,01 грн., 2326,75 грн. та 2259,83 грн. в перерахунку на умовну особу (з урахуванням шкали еквівалентності).

Структура формування сукупних ресурсів домогосподарств за джерелами надходження не зазнала значних змін порівняно з 2013-2012рр (див.рис.1).

Більше половини сукупних ресурсів домогосподарств склали доходи від зайнятості, частка яких порівняно з 2012р. зменшилась на 4,4 в.п. за рахунок зменшення частки доходів від підприємницької діяльності та самозайнятості на 4,7 в.п (2,8%), проте частка оплати праці збільшилась на 0,7 в.п. (47,3%).

Основним джерелом доходу найманих працівників, основою формування їхнього добробуту є заробітна плата. Номінальна середньомісячна заробітна плата за 2013р., нарахована на одного штатного працівника, збільшилась у порівнянні з попереднім роком на 9,2% і становила 3432,12 грн [3].

* Оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості.

** Доходи від продажу сільськогосподарської продукції та вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства.

Рис. 1. Структура сукупних ресурсів домогосподарств, %

побудовано за даними [1, 4, 5]

Розмір реальної заробітної плати в грудні 2014р. порівняно з груднем 2013р. зменшився на 8,2% (у грудні 2013 р. збільшився на 8,7%, у грудні 2012р. – на 7,7%), за 2014р. порівняно з попереднім роком зменшився на 3,4% (за 2013р. збільшився на 8,1%, за 2012р. – на 12,0%).

Важливим чинником забезпечення соціальних гарантій працівників є фактор своєчасної виплати заробітної плати.

Аналіз динаміки обсягів загальної суми заборгованості із виплати заробітної плати свідчить про те, що сума несплаченої заробітної плати з 2000р. поступово знижувалась і досягла найменшого свого рівня на початок 2008р. Протягом наступних років вона то зростала, то зменшувалась, але весь цей період її обсяги були значними (41,0–58,2 млн.грн.). Так, станом на 1 січня 2015р. загальна сума боргу із виплати заробітної плати становила 59,5 млн.грн., що на 45,1% більше в порівнянні з попереднім роком.

Пенсії, стипендії та соціальні допомоги пересічного домогосподарства (включаючи готівкові та безготівкові пільги та субсидії) склали 26,0% сукупних ресурсів, що на 0,4 в.п. та на 0,6 в.п. більше, ніж у 2013-2012рр. Збільшилися на 1,8 в.п. та на 0,9 в.п. відповідно доходи від особистого підсобного господарства та від самозайнятості і склали 8,0%. Частка допомог від родичів та інших осіб (грошова допомога та грошова оцінка допомоги продовольчими товарами) склала 6,5%, у 2013р. – 4,0%, у 2012р. – 5,1%.

Значні розбіжності мали структури формування сукупних ресурсів міських та сільських домогосподарств.

У структурі сукупних ресурсів міських домогосподарств 54,5% становили доходи від зайнятості (їх частка порівняно з 2012-2013рр. зменшилась відповідно на 11,0 в.п. та на 4,7 в.п.), 26,2% – пенсії, стипендії та соціальні допомоги, надані готівкою (збільшилась у 2013р. – на 2,3 в.п., у 2012р. – на 1,3 в.п.), 2,9% – доходи від особистого підсобного господарства (у збільшилися на 0,8 в.п. в порівнянні з 2013р. та зменшилась на 0,8 в.п. в порівнянні з 2012р.).

Частка доходів від зайнятості сільських домогосподарств порівняно з 2012р. залишились на рівні і склала 35,4%, а в порівнянні з 2013р. збільшилась на 1,0 в.п., це в 1,5 раза менше, ніж у міських домогосподарств. Частка пенсій, стипендій та соціальних допомог, наданих готівкою, зменшилась на 7,1 в.п. та на 2,9 в.п. в порівнянні з 2013-2012рр. відповідно і склала 25%. Залишається традиційно вагомим таке джерело ресурсів для цієї групи домогосподарств, як доходи від особистого підсобного господарства, частка яких збільшилась на 4,5 в.п. та на 5,4 в.п. і формувала 26,1% усіх надходжень.

У домогосподарствах з дітьми 64,5% ресурсів формували доходи від зайнятості, що на 10,2 в.п. менше, ніж у 2013р. та на 1,3 в.п. більше, ніж у 2012р., 14,5% – пенсії, стипендії, соціальні допомоги (готівкові та безготівкові), частка яких порівняно з 2013-2012рр. збільшилась відповідно на 1,6 в.п. та на 0,3 в.п. Частка

доходів від особистого підсобного господарства та від самозаготівель збільшилась на 2,9 в.п. та на 1,7 в.п. відповідно і склала 8,1% сукупних ресурсів цієї групи домогосподарств.

У домогосподарствах без дітей доходи від зайнятості зменшились в порівнянні з 2013-2012рр. відповідно на 8,1 в.п. та на 8,3 в.п. і склали у 2014р. – 39,3% ресурсів. Пенсії, стипендії, соціальні допомоги (готівкові та безготівкові) збільшились на 0,3 в.п. в порівнянні з 2012р. та залишились на рівні 2013р. і склали 36,5% сукупних ресурсів. Доходи від особистого підсобного господарства та від самозаготівель склали 8,0% (збільшились на 1,0 в.п. та на 0,4 в.п.).

У структурі сукупних ресурсів найменш забезпечених домогосподарств першого дециля частки доходів від особистого підсобного господарства, пенсій, стипендій, соціальних допомог (наданих готівкою), допомоги від родичів та інших осіб (грошова допомога та грошова оцінка допомоги продовольчими товарами) були більшими, ніж у заможних домогосподарствах останнього дециля.

У домогосподарствах із середньодушовими еквівалентними загальними доходами нижче розміру прожиткового мінімуму 43,9% ресурсів формувалося за рахунок доходів від зайнятості, що на 4,7 в.п. менше, ніж у 2013р. та на 12,8 в.п. більше, ніж у 2012р. Збільшились на 5,2 в.п. доходи за рахунок пенсій, стипендій та соціальних допомог, наданих готівкою в порівнянні з 2013р. та на 2,0 в.п. доходи за рахунок надходжень від особистого підсобного господарства та від самозаготівель, і склали відповідно 33,6% та 9,3%.

Як і раніше, залишається гострим питання низької адресності окремих видів допомог з точки зору підтримки найбільш вразливих верств населення. Частка пільг та субсидій на оплату житла, комунальних продуктів та послуг (готівкових та безготівкових) найнижчою (0,7%) була у домогосподарств із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче розміру прожиткового мінімуму, 0,5% – у домогосподарств останньої найзаможнішої децильної групи, 0,1% сукупних ресурсів – у домогосподарств першої децильної групи.

Середньомісячні сукупні витрати одного домогосподарства області у 2013р. збільшились порівняно з 2013-2012рр. на 17,3% та на 16,4% відповідно і склали 4470,34 грн. Міське домогосподарство витрачало в середньому за місяць 4543,33 грн., сільське – 4226,78 грн. У середньому на одного члена домогосподарства еквівалентні сукупні витрати становили 2202,14 грн. на місяць, у міських домогосподарствах – 2249,17 грн., у сільських – 2071,95 грн.

На споживчі цілі домогосподарства витрачали 87,0% сукупних витрат.

Найбільш вагомою статтею (44,2% усіх сукупних витрат домогосподарств) продовжували залишатися витрати на харчування (включаючи харчування поза домом). Це менше на 2,0 в.п., ніж у 2013р. та на 1,0 в.п., ніж в 2012р.

На купівлю непродовольчих товарів та послуг (без витрат на харчування поза домом) домогосподарства направляли 38,9% сукупних витрат, що на 4,1 в.п. та на 0,7 в.п. менше, ніж у 2013-2012рр. відповідно (див.рис.2).

Частка неспоживчих сукупних витрат (витрати на допомогу родичам та іншим особам, купівлю акцій, нерухомості, вклади до банків, на будівництво і капітальний ремонт житла та інші напрями) домогосподарств зменшилась на 2,1 в.п. в порівнянні з 2013р. і склала на рівні 2012р. -13,0%.

Сукупні витрати на харчування в середньому на одну умовну особу становили 32,38 грн. на добу проти 28,52 грн. у 2013р. та 27,86 грн. у 2012р. Вартість харчування однієї особи на добу у міських поселеннях становила 32,20 грн., 33,34 грн. – у сільській місцевості.

Найбільше домогосподарства витрачали на купівлю м'яса і м'ясопродуктів – 22,6% сукупних витрат на харчування, хліба і хлібопродуктів – 13,6%, молока, сиру та яєць – 12,6%, овочів (включаючи картоплю) – 13,0%.

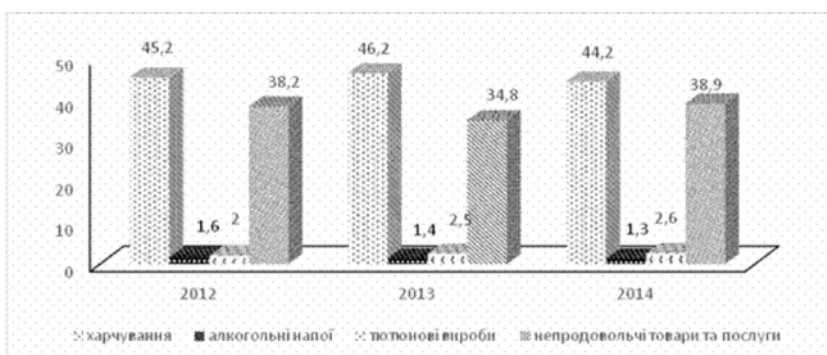

Рис. 2. Структура сукупних витрат домогосподарств Запорізької області, %
побудовано за даними [1, 4, 5]

Відбулися деякі зміни в структурі домашнього харчування. У порівнянні з 2013р. збільшилося споживання: молока, молокопродуктів та масла (в перерахунку на молоко) на 2,4%, цукру (включаючи цукор, використаний на кондитерські вироби), меду – на 3,4%. Зменшилось споживання: хліба і хлібопродуктів – на 1,2%, риби та рибопродуктів – на 5,9%, фруктів, ягід, горіхів, винограду, кавунів, дині – на 13,0%, овочів, картоплі, грибів – на 1,4%. Залишилося на рівні попереднього року споживання м'яса, м'ясопродуктів та сала, яєць, олії та інших рослинних жирів (рис.3).

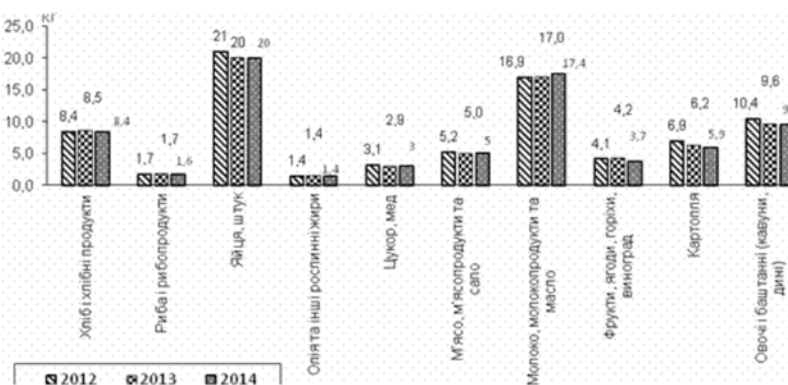

Рис. 3. Споживання продуктів харчування домогосподарствами
(у середньому за місяць у розрахунку на одну особу), побудовано за даними [1, 4, 5]

Калорійність добового раціону харчування однієї особи зменшилась у порівнянні з 2013р. на 3,5%, з 2012р. – на 3,3% і склала 2992 ккал. Вміст білків у спожитих продуктах харчування становив 86 г, жирів – 131 г, вуглеводів – 369 г, що менше, ніж у 2012р. на 2,3%, на 2,2% та на 3,9% відповідно.

Сільські домогосподарства традиційно направляли на харчування більшу частину сукупних витрат, ніж міські (відповідно 48,2% проти 42,8%). При цьому кожен селянин споживав більше, ніж мешканець міста: риби і рибопродуктів, овочів і баштанних, хліба і хлібних продуктів, цукру (включаючи цукор, використаний на кондитерські вироби) та меду, картоплі, яєць на 26,7–49,3%; споживав менше: молока, молокопродуктів та масла, м'яса, м'ясопродуктів та сала та фруктів, ягід, горіхів, винограду на 2,0–23,1%. Олії та інших рослинних жирів споживали на тому ж рівні. Калорійність добового раціону одного сільського жителя була на 28,5% вища, ніж міського.

Домогосподарства з дітьми до 18 років направляли на харчування меншу частку сукупних витрат у порівнянні з домогосподарствами без дітей (43,8% проти 44,4%) за рахунок більшої частки витрат на харчування поза домом.

Кількість спожитих продуктів харчування однією особою в домогосподарствах з дітьми була на 7,3–40,0% меншою, ніж у домогосподарствах без дітей (крім фруктів, ягід, яких споживали на 2,5% більше).

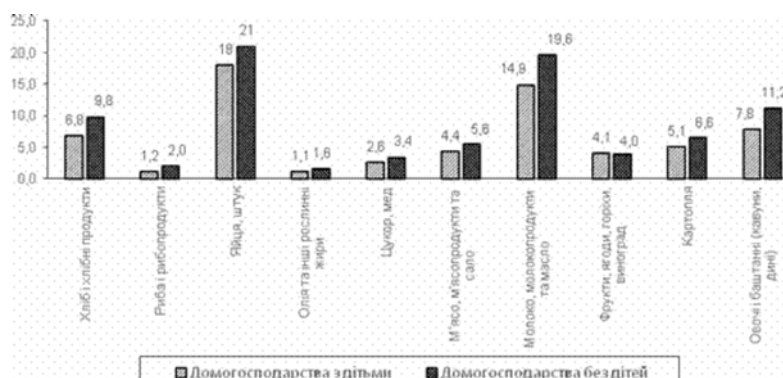

Рис. 4. Споживання продуктів харчування в домогосподарствах з дітьми та без дітей, кг (у середньому за місяць у розрахунку на одну особу), побудовано за даними [1, 4, 5]

До добового раціону домогосподарств з дітьми, домогосподарств, у складі яких є діти, що не мають одного чи обох батьків, домогосподарств першої, третьої, четвертої десятильних груп та домогосподарств із середньодушовими еквівалентними загальними доходами на місяць нижче розміру прожиткового мінімуму входили продукти, енергетична цінність яких менше норми для працездатних осіб.

У споживанні продуктів харчування продовжувала зберігатися диференціація між домогосподарствами найменш забезпеченого першого дециля, домогосподарствами з середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче прожиткового мінімуму та найбільш заможними домогосподарствами, які складають десятий дециль. Останні спрямовували на харчування відповідно на 13,9 в.п. та на 14,4 в.п. меншу частку сукупних витрат (40,8%) порівняно з домогосподарствами найменш забезпеченого першого дециля і з домогосподарствами, середньодушові еквівалентні загальні доходи за місяць яких нижче прожиткового мінімуму.

Значну роль у забезпеченні населення продуктами харчування продовжували, як і в попередні роки, відігравати особисті підсобні господарства. В них було вироблено спожитих в домогосподарствах картоплі – 25,6%, овочів і баштанних – 22,7%, яєць – 22,4%, м'яса, м'ясопродуктів та сала (в перерахунку на м'ясо) – 9,9%, фруктів, ягід, горіхів та винограду – 9,0%, молока, молокопродуктів та масла (в перерахунку на молоко) – 6,7%. Селяни споживали 62,6% виробленої у своїх господарствах картоплі (на 9,6 в.п. та на 6,0 в.п. менше, ніж у 2013р. та 2012р.), 53,9% – овочів і баштанних (на 1,5 в.п. та на 10,1 в.п. менше), 74,2% – яєць (на 22,6 в.п. та на 7,8 в.п. більше), 35% – м'яса, м'ясопродуктів, сала (на 2,0 в.п. та на 1,0 в.п. менше), 28,3% – молока, молокопродуктів та масла (на 6,3 в.п. та на 3,3 в.п. більше), 26,3% – фруктів, ягід, горіхів, винограду (на 7,0 в.п. більше у 2013р. та на 9,7 в.п. менше проти 2012р.).

На купівлю непродовольчих товарів та послуг (без витрат на харчування поза домом) домогосподарства направляли 38,9% сукупних витрат, що на 4,1 в.п. та на 0,7 в.п. більше, ніж у 2013р. та 2012 р. На утримання житла (включаючи поточний ремонт), воду, електроенергію, газ, інші види палива пересічне домогосподарство витрачало 10,5%, на оновлення гардеробу – 5,2%, на транспорт – 6,0%, на інші напрями споживання (освіту, на придбання предметів домашнього вжитку, побутової техніки та поточне утримання житла, відпочинок і культуру, на різні товари та послуги, зв'язок, охорону здоров'я) – від 1,2% до 5,4% сукупних витрат.

Сукупні витрати у грошовому виразі на вищезазначені цілі в міських домогосподарствах перевищували аналогічні витрати в сільських домогосподарствах, зокрема, на оплату житла (включаючи поточний ремонт), води, електроенергії, газу та інших видів палива, на предмети домашнього вжитку, побутової техніки та поточне утримання житла, на одяг і взуття, на різні товари та послуги, зв'язок, транспорт, відпочинок і культуру, освіту в 1,2–6,6 раза, і частка цих витрат також була більше у міських поселеннях. Сільські домогосподарства витрачали більше на охорону здоров'я в 1,1 раза.

Домогосподарства з дітьми витрачали на купівлю непродовольчих товарів та отримання послуг (без витрат на харчування поза домом) 41,4% сукупних витрат, що на 4,2 в.п. більше, ніж у домогосподарствах без дітей. У середньому на різні товари та послуги, на оновлення гардеробу, на оплату послуг транспорту, зв'язку, на відпочинок і культуру, на освіту та на різні товари та послуги домогосподарства з дітьми витрачали в 1,2–2,6 раза більше коштів, ніж домогосподарства без дітей. У домогосподарствах без дітей були більшими частки сукупних витрат на оплату житла (включаючи поточний ремонт), води, електроенергії, газу та інших видів палива, а особливо на охорону здоров'я на 1,1 в.п. та на 1,5 в.п. відповідно.

На купівлю непродовольчих товарів та отримання послуг (за виключенням харчування поза домом) найменш забезпечені домогосподарства першого дециля направляли 37,5% сукупних витрат, що відповідно на 2,3 в.п. та на 1,4 в.п. більше, ніж домогосподарства з середньодушовими еквівалентними загальними доходами нижче розміру прожиткового мінімуму та найбільш забезпечені домогосподарства десятого дециля.

У структурі сукупних витрат домогосподарств оплата житла, комунальних продуктів та послуг (з урахуванням суми безготівкових пільг та субсидій) становила 8,5% або 381,54 грн. на місяць (у 2013 р. – 8,3% або 316,72 грн., у 2012р. – 8,1% або 309,68 грн.). Міське домогосподарство на такі цілі в середньому щомісяця витрачало 423,20 грн., сільське – 242,54 грн.

Розмір отриманих пільг та субсидій (готівкових та безготівкових) на оплату житла, комунальних продуктів та послуг у розрахунку на пересічне домогосподарство становив 14,29 грн. на місяць, у тому числі серед міських домогосподарств – 14,79 грн., сільських – 12,61 грн.

Домогосподарства з дітьми щомісячно на оплату житла, комунальних продуктів та послуг (з урахуванням суми безготівкових пільг та субсидій) витрачали в середньому 428,09 грн., без дітей – 355,96 грн. Суми пільг та субсидій (готівкових та безготівкових), отриманих пересічними домогосподарствами цих груп на такі цілі, становили відповідно 9,61 грн. та 16,85 грн.

Розмір витрат на оплату житла, комунальних продуктів та послуг серед домогосподарств із середньодушовими еквівалентними загальними доходами нижче

розміру прожиткового мінімуму становив 279,214 грн. (9,8% сукупних витрат), серед домогосподарств першого дециля – 308,15 грн. (10,0%), серед домогосподарств десятого дециля – 526,46 грн. (6,2%).

Висновки та перспективи подальших розробок. Отже, проведене дослідження дає підстави зробити висновки.

В сучасних умовах неможливо точно оцінити наявну диференціацію населення за рівнем доходів, спираючись на дані офіційної статистики, яка фіксує тільки диференціацію неприхованої частини доходів. На формування доходів населення України впливає тінізація економіки, яка, за оцінками, становить майже 40% ВВП [6].

Рівень середньомісячних еквівалентних загальних доходів однієї особи становив 2209,17 грн. та перевищив середньорічний рівень прожиткового мінімуму (1176,0 грн.) в 1,9 раза.

Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче прожиткового мінімуму склала 5,9% (у 2013р. – 9,9%, у 2012р. – 7,9%). Серед мешканців міст ця група становила 5,5%, серед селян – 7,2%.

Найбільш вагомою статтею (44,2% усіх сукупних витрат домогосподарств) продовжують залишатися витрати на харчування (включаючи харчування поза домом). У порівнянні з 2013р. частка цих витрат зменшилась на 2,0 в.п. Загальновідомо, що на продукти харчування сім'я у високорозвинених країнах витрачає близько 30%, тому головним завданням держави має стати підвищення матеріального добробуту населення, створення кожному громадянину суспільства гарантованого рівня соціальної захищеності.

Вирішення основних соціальних проблем у країні дасть змогу знизити соціальну напруженість. Тому реалізація державної соціальної політики має спрямовуватися на підвищення рівня та якості життя населення, удосконалення політики доходів, реформування системи соціального захисту, подолання регіональної і галузевої диспропорцій, подальшого зростання соціальних гарантій до наближення їх до європейського рівня [7]. Практичними заходами реалізації мають стати:

- перегляд та підняття мінімального прожиткового рівня населення України, до якого прив'язані всі виплати і соціальні стандарти держави;
- розробка механізмів практичної реалізації регіонального прожиткового мінімуму, враховуючи регіональну диференціацію;
- перегляд набору продуктів харчування споживчого кошику домогосподарств;
- забезпечення пільгового харчування у закладах освіти (дитячих садках, школах, ВНЗ) для дітей з малозабезпечених та багатодітних родин.

Література.

1. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2014 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Частина II Запорізька область /Статистичний бюлетень. Державна служба статистики України. Відповідальний за випуск І.І. Осипова, К, 2015 – 179с.
2. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2014 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Частина I. Відповідальний за випуск І.І. Осипова, К, 2015 – 379 с.
3. Офіційний сайт Головного управління статистики в Запорізькій області. Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>
4. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2013 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Частина II Запорізька область /Статистичний бюлетень. Державна служба статистики України. Відповідальний за випуск І.І. Осипова, К.– 180 с.
5. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2012 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Частина II Запорізька область /Статистичний бюлетень. Державна служба статистики України. Відповідальний за випуск І.І. Осипова, К.– 179с.
6. Фатюха Н.Г. Сучасний стан тіньової економіки у ВВП України / Фатюха Н.Г., Шумакова К.В. Економічний простір : зб. наук. пр. ПДАБА. – Дніпропетровськ, 2014. – № 82. – С. 125 – 135.
7. Н. Левченко Доходи населення у процесі формування інвестиційної політики держави Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24908/26-Levchenko.pdf?sequence=1>

References.

1. State Statistics Service of Ukraine Zaporozhye Region (2015), "Costs and resources of households in Ukraine in 2014 (according to a sample survey of household living conditions Ukraine)", part 2, Responsible for producing I.I. Osypova, Kyiv, Ukraine, p. 179.
2. State Statistics Service of Ukraine (2015), "Costs and resources of households in Ukraine in 2014 (according to a sample survey of household living conditions Ukraine)", part 1, Responsible for producing I.I. Osypova, Kyiv, Ukraine, p. 379.
3. State Statistics Service of Ukraine Zaporozhye Region, available at: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>
4. State Statistics Service of Ukraine Zaporozhye Region (2014), "Costs and resources of households in Ukraine in 2013 (according to a sample survey of household living conditions Ukraine)", part 2, Responsible for producing I.I. Osypova, Kyiv, Ukraine, p.180.
5. State Statistics Service of Ukraine Zaporozhye Region (2013), "Costs and resources of households in Ukraine in 2012 (according to a sample survey of household living conditions Ukraine)", part 2, Responsible for producing I.I. Osypova, Kyiv, Ukraine, p.179.
6. Fatiukha, N.H. and Shumakova K.V. (2014), "The current state of the shadow economy in GDP Ukraine", *Ekonomichnyi prostir*, vol. 82, pp. 125 – 135, Dnipropetrovsk, Ukraine
7. Levchenko, N. " Incomes in the formation of investment policy", available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24908/26-Levchenko.pdf?sequence=1>

Стаття надійшла до редакції 29.09.2016 р.